

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יט, תשכ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

זבלודובסקי מביאליסטוק בחליפת המכתבים בינו, בשבתו
 בברלין, ובין ד"ר יוסף חזנוביץ בביאליסטוק... את
 המכתב קראתי בעצמי, וזה היה בשנת תרנ"ה.
 היו שיחסו חידוש זה ליי"מ פינס, ואחרים ייחסוהו לד'
 ילין. ראה דבריו של ראובן סיוון ב"לשונונו לעם", מחזור
 י"ג (תשכ"ב), עמ' 19—22 ("מי המציא את הפועל
 צלם?"), ועמ' 57—58 ("לענין צלם, צילום").

ת פ ק ד , פיעל, פיעול (תר"ע)

"משני השותפים — המושגים והמלים — שמהם מתקמת
 המחשבה, העיקר הוא הראשון היכול לתפקד לבדו בדוחק,
 בעת שלשני אין כל ערך כשהוא לעצמו" (יצחק אפשתן,
 ההתרכזות המלולית בהוראת הלשונות הזרות, "החנוך",
 שנה ראשונה, עמ' 85). בהערה למלת "לתפקד" כותב יצחק
 אפשתן (= אמשטיין): "תִּפְקֵד, מלא את התפקיד, fonction
 ner, fungiren; מן תִּפְקֵד כמו תרם מן תרומה, תִּרְמַל
 מן תִּרְמִיל, ומכאן גם שם הפעל תִּפְקֹד, fonctionnement
 "Fungiren".

א"מ הברמן

הַסְכַּת (דברים כו, ט) ו"סכה-סכת"

ב"לשונונו לעם" מחזור יט, קונטרס א—ב, עמ' טו,
 מביא פרופ' ש' אברמסון את פירושי לסכתה בפיוט "אסירי
 לודים" לר' יוסף אלברדדאני: "ראית, שמעת, והשווה יוכל
 העם רואים את הקולות" (שמות כ, יח), והוא מעיר:
 "ובאמת אין סכתה אלא סכתה, היינו שמעת, מלשון הסכת
 ושמע ישראל" (דברים כו, ט), והקל נמצא הרבה בלשון

הפייטנים". "באמת" גם אני פירשתי: סכתה — "שמעת".
 ודמה הבאתי גם "ראית"? משום שרציתי להראות, כי כשם
 שיש לפרקים בראה מובן של שמיעה, כך יש גם בסכה
 לפרקים מובן של שמיעה. והחכמים שהשתמשו בפועל זה
 ראו בסכה וסכת פועל אחד, בדומה לברה-ברת וזרה-זרת.
 ואשר להסכת, שאין לו רע במקרא — הראשונים
 פירשוהו במובן: "השקט". השבועים תרגמו: *σιώπα και ἀκove*
 היינו: השקט ושמע. ואפילו בתלמוד עדיין נשמע
 מובן זה: בברכות טז ע"א נאמר: "הקורא את שמע צריך
 שיכוון את לבו, שנאמר 'שמע ישראל', ולהלן הוא אומר
 'הסכת ושמע', מה להלן בהסכת, אף כאן בהסכת", היינו
 בכוננת הלב, בשתיקה. ואפילו בדרוש שם סג ע"ב עדיין
 נשמע מובן זה: "דבר אחר 'הסכת ושמע ישראל', הם ואחר
 כך כחת". והנפעל במובן זה נמצא גם במשלי בן-סירא
 יג, כו: "עשיר דובר, הכל נסכתו". ופירש מ"צ סגל ז"ל שם:
 "מחרישים, כדי להקשיב לדבריו". והרי גם בערבית משמש
 הפועל סכת לענין של שתיקה. אמנם אונקלוס תרגם את
 הכתוב בדברים כז, ט: "אצית ושמע", ואצית הרי מובנו
 "האזן", אלא שמעניין, כי אונקלוס תרגם גם את הכתוב:
 "ויהס כלב את העם אל משה" (במדבר יג, ל): "ואצית
 כלב ית עמא למשה", והמובן הוא: כלב השתיק את העם,
 ועל ידי כך הפנה אותם שישמעו לדברי משה. ואם כן הבין
 גם אונקלוס, כי אין שמיעה אלא אחרי שתיקה, ולכן יש בה
 משום שתיקה. ובדרך זו של פירוש הסכת במובן שתיקה
 הלכו רוב המפרשים והמתרגמים החדשים. אבל בימי הביניים
 פירשו מלה זו כפי עניינה. ר' יונה אבן ג'נאח אומר ב"ספר

השרשים" שלו ערך "סכת": "הסכת ושמע ישראל, ופירושו קבל ושמע. אע"פ שהשמע קודם בסדר לקבול; כבר הרגילו לנהוג המנהג הזה בלשון העברים... ומן הכלל הזה 'נעשה ונשמע' שמות כד, ז)". וראב"ע כתב: "הסכת, פירושו לפי מקומו, כי אין ריע לו", כלומר, מעין קבלה או האזנה. בדרך זו פירשו הסכת רוב המפרשים וכן המתרגמים ללשון יהודית-אשכנזית כמעט עד התקופה החדשה. אבל היו גם שראו בהסכת הפעיל של סכה במובן "ראה" ממש. ב"חומש" ביהודית-אשכנזית, שתורגם או נערך על ידי אליהו בחור, קונסטאנץ ש"ד—1544, מתורגם: "לוג¹ און היר ישראל". וי"ל בן־זאב מביא ב"אוצר השרשים" שלו ערך "סכת": "הסכת... עניינו הקשבה בהבנה והשתכלות. ואולי שרשו "סכה" והתי"ו [תחת] ה"א, שעניינו הבטה והשקפה בארמית". ואם כן נראה לי, כי השימוש בסכת במובן "שמוע" בפי הפייטנים (השווה מילון בן־יהודה ערך סכות) נובע מסכה שבלשון חכמים (בן יהודה ערך סכה), שמובנו ראיה, וחכמים השוו ראה לסכה: מה ראה יש בו לפרקים לשון שמיעה (שמות כ, יח), אף סכה, שעניינו "ראה", משמש לפרקים לשון שמיעה.

---

* לוג = Lug, ראה השווה מילוננו הגרמני של גרים כרך 6, עמ' 1270. אבל ב"חמשה חומשי תורה" ביהודית אשכנזית דפוס קרימונה ש"ך—1560 התרגום הוא: "בור נים אונ' היר", ודומה לו בשאר התרגומים ליהודית-אשכנזית: "פור נים", "פאר נעם"; "מערקיי". וכולם עניין של האזנה. רק יהואש תרגם: "זיי שטיל".